

V R T E C.

Časopis s podobami za slovensko mladino.

:: S prilogo „Angelček“. ::

Štev. 4.

V Ljubljani, dne 1. aprila 1911.

Leto 41.

Srečnim prvoobhajancem.

Otrok, otrok, ko bi ti vedel,
kako te ljubi Jezus tvoj;
s kako velikim hrepenenjem
te vedno vabi v tempelj svoj!

Zibelki komaj si odrastel,
in že te kliče pred oltar,
da bi se s tabo trdno sklenil,
da bi pri tebi bil vsekdar.

Glej, že je angelom naročil,
da ti pripravijo srce,
da bo kot limbar na poljani,
kačdar ga žarki napojé.

Zavoljo tebe bo priklical
iz zemlje sto in sto cvetic,
da prvoobhajilno srečo
ti bodo brale z zornih lic.

Zavoljo tebe bo povabil
vse slavčke v tihi, temni log,
da bodo pesmico zapeli,
ko tebe bo posestil Bog.

Zavoljo tebe bo nad zemljo
obesil zvezdic milijon,
da bodo prve večne luči,
ko v tebi Bog postavi tron.

Ko boš pripravljen, bo poklical
iz morja dni najlepši dan,
ki živel bo v spominu tvojem,
kakor bi v marmor bil vklesan.

Veséli se, otrok presrečni!
Glej, že te čaka Jezus tvoj . . .
Pripravi dušo, da bo lepa,
ko prvič sklene se s teboj!

M. Elizabeta.

Velikonočno premišljevanje.

Václav Kosmák — Jožef Gruden.

ilo je na Veliki petek zjutraj, pred cerkvenimi obredi, ko so prinesli pogrebniški revno kočarico na pokopališče.

To vam je bil žalosten pogreb.

Iz zvonika niso odmevali zvonovi kakor običajno; pred krsto je šel le deček z razpelom, nekoliko otrok z ropotuljami, učitelj, ministranta pa duhovnik. Krsto je pa neslo šest revnih vaščanov, a za krsto je spel s povešeno glavo sin-edinec umrle kočarice — Martin. Služil je za hlapca pri Svetlinovih. Ž njim vred je šlo še nekaj starih ženic, med njimi tudi Svetlinka, ki je pošiljala rajnici hrano ves čas njene bolezni. Spremila jo je pa še na zadnji poti, da bi imela kaj več dobrih del za nebesa.

Duhovnik in učitelj sta odpela z zamolklim glasom psalm nad grobom in pomolila za rajnico. Ženice so si otirale z robci oči, pogrebniški so resno zrlili na krsto, Martin je pa klečal ob grobu, in prsi so se mu dvigale krčevito. Plakati pa ni mogel. Kadar pa je duhovnik odšel, je vstal in s tresočim glasom je rekel pogrebnikom: „Bog vam plačaj vsem vkup, vam, ki ste nosili, in vam, ki ste spremili na zadnji poti mojo zlato mater.“

Nato so šli vsi v cerkev — molče in žalostno — saj je bil Veliki petek, spomin smrti Jezusa Kristusa, na katero je ravnokar pokopano truplo tem živeje spominjalo.

Martin je krenil, ko je stopil iz cerkve, za pokopališčem na polje.

„Kam pa greš?“ ga je vprašala Svetlinka.

„Moram na polje,“ je vzdihnil Martin.

„Boš pa popoldne šel. Pojdi raši še v cerkev pa moli za mater. V cerkvi se boš utešil,“

Kako se je razveselil teh besed ubogi Martin. Stopil je v hram božji pod kor pa se vtopil v pobožno molitev. Ko so pa izpred oltarja in s kora zadonele žalostne pesmi, se mu je raztopila boleš, ki mu je dozdale stiskala srce kakor ledena škorja, in po licu so se mu usipale tople solze. Oddehnil se je z dolgim, tresočim se vzdihom, pal na kolena in se milo razjokal.

Poleg njega stoječi so pogledovali nanj s sočutjem in si šepetali: „Revež, kako joka!“

„Saj lehko; ostal je sam kakor javor na polju.“

Ko je bil odkrit sv. križ, je stopil duhovnik na prižnico in je izpregovoril vernikom z žalostnim glasom o pomenu današnjega dne in končal z besedami: „Kristjan, pomisli, za kakšno ceno te je odkupil tvoj Odrešenik! Za ceno svoje presvete krvi, ki jo je prelil zate do zadnje kaplje. O, ne teptaj te krvi z grešnim življenjem kakor z nogami, da ti ne bo v pogubo, ampak v zveličanje. Kristjan, združi danes svojo boleš in žalost z bolešjo našega Odrešenika in žrtvuj vse Bogu Očetu za svoje grehe. Ko boš danes poljubljaj rane na sv. križu, primerjaj svojo boleš z bolešjo

Kristusovo, in spoznal boš, da je tvoje trpljenje proti njegovemu le kapljica proti neizmernemu morju bridkosti. Ko boš poljubljal sv. rane, ti bo pila duša iz njih zdravilni balzam in zazeleni ti novo življenje, zacvete sveta radost. Amen!“

Martin je poslušal pazno in pobožno. Ko je pa šel po svetih obredih z drugimi verniki vred k sv. križu, ga je poljubljal vroče in vneto kakor svojega najboljšega in najvernejšega prijatelja na zemlji.

In odkorakal je utešen domov. — Domov? — Revež, domov ni mogel, doma ni imel! Odkorakal je utešen — na delo.

„No, Martin, kaj si prišel,“ ga je nagovoril gospodar. „Samo, da si vse lepo opravil. — No, kar preobleci se, pojej, pa pojdeva na njivo sejat. Tisti kos za resjem mora biti do večera posejan.“

„Hvala, danes ne bom jedel.“

„E beži kam? Kdor mora težko delati, mora jesti.“

„Namenil sem se postiti do večera in to za rajno mater.“

„Prav, prav,“ ga je pohvalil gospodar. „Sicer bi te rad pustil pri miru, ali ne morem, saj smo se tako dovolj zakesnili. Pri delu boš še malo pozabil svojo žalost.“

„Včasi nam je delo prava sreča,“ je pripomnila Svetlinka.

Čez pol ure sta že šla gospodar in hlapec na njivo zadaj za pokopališčem.

Nebo, zjutraj še oblačno, se je razjasnilo, in solnce je sijalo, da je bilo veselje. Škrjančki so žvrgoleli, čebele brenčale, na grivi je poganjala in dehtala prva trava, tupatam je pokukovala cvetka, gospodar se je pa veselil zlatega solnca: „Hvala Bogu, naposled imamo pa vendarle lepo vreme. Krasen dan, človek ga mora biti vesel. Martin, začniva v imenu božjem!“

„Hi!“ je zaklical Martin konjema, in Svetlin je z jasnim licem stopal za plugom.

Martin je včasi pogledal na pokopališče, kjer so ravnokar pokopali mater. In spomnil se je pesmi, ki jo je pel v prvi mladosti.

„Pa menda ne boš pel?“ mu je zaklical gospodar.

Martin je utihnil. „Na misel mi je prišla tista žalostna pesem:

„Mati mi umrla,
oča v grob zaprla
bela smrt . . .“

„To pa to. Žalostna pesem je najboljša uteha potrtemu srcu.“

Martin, ki je bil za trenotek umolknil, je pogledal proti pokopališču in iznova zapel:

„Zlata mati moja,
glej, sirota tvoja . . .“

In čudno — Martinu se ni zaiskrila solza v očeh pri tej pesmi.

Neka sladka boleost mu je trepetala v srcu kakor zvoki harmonike.

Dasi je pel Martin poluglasno, je gospodar vendar dobro razumel vse besede, zato ga je tolažil: „Dragi moj, saj bomo šli vsi za njo. Le v Boga zaupaj.“

V soboto pa je biló, kakor bi se bil namah predrugačil ves svet. Zvonovi so veselo peli, ljudje so pometali pred hišami, krasili okna s cvečicami in svečami, pa hiteli proti večeru slavnostno oblečeni v hram božji.

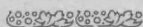
O pol šestih so koračili tudi veterani; godci pa niso igrali.

Cerkev si komaj spoznal. Povsod prižgane sveče, oltar sama roža, lestenci in svetiljke so se lesketali v novem lesku. Ko je prišel duhovnik iz zakristije v zlatem plašču k božjemu grobu in je zapel: „Regina coeli“, so zabučale orgle in verniki so radostno prepevali: „Raduj se, nebes Kraljica!“

Vsem je odsevala iz oči sveta radost, zlasti otrokom, ko so korakali ob petju in veseli godbi med razsvetljenimi hišami in so upirali oči k vstalemu Odrešeniku, ki se je zakrival v žareči monštranci.

V cerkev so se vračali mimo pokopališča, Martin se je blaženo smehljal in rekel samprisebi:

„Mati bodo pa le vstali in jaz ž njimi, kakor je Jezus Kristus vstal.“
In v srcu je začutil sladko tolažbo. Krasno je slavil vstajenje.

Do Jordana in Nila.

(Nadaljevanje.)

Ako obrnemo s svojega razgledišča na Oljiski gori oči proti jugozahodu, zagledamo vrhu precejšnjega griča mogočno novo zidanje z oblastnim zvonikom; v njegovi bližini se pa bolj ponižno dviga turški minaret. To je gora Sion s katoliško cerkvijo Marijine smrti in s turško mošejo na kraju zadnje večerje Gospodove.

Presveti spomini so zvezani s tem krajem. Tu je zbral naš Zveličar veliki četrtek zvečer svoje apostole; tu jim je umival noge; tu ustanovil zakrament presv. Rešnjega Telesa in daritev sv. maše. Tu je začetek največjih skrivnosti, ki se bodo ponavljale na naših oltarjih do konca sveta. Žalibog, da je ta sveti kraj v rokah Turkov, ki imajo tu svojo molilnico in samostan dervišev, najbolj zagrizenih turških menihov.

Pustili so nas sicer na ta pomenljivi in sveti prostor; toda poklekni in skupno glasno moliti so nam pa takoj zabranili, ko smo poizkusili. Zato smo se pa ginjenega srca in molče utopili v vesele in žalne spomine tega kraja. Ljubezen Gospodova do svojih apostolov in do nas, ki jo je pokazal z ustanovitvijo presv. zakramenta, nas je navdajala z veselo hvaležnostjo. Toda besede Gospodove o izdajalcu Judu Iškariotu so polnile naše srce z žalostjo. Pred našim duhom so se jele vrstiti zgodbe velikega četrтка. Zahvalna pesem po zadnji večerji nam je skrivnostno donela na uho; poslovilne besede Jezusove so nam dajale up in tolažbo. V duhu smo sledili tej sveti družbi vunkaj iz dvorane in stopali dol s Siona v dolino Jozafat, stopili čez potok Cedron in se bližali vrtu Getzemani nekoliko nad Cedronom v vznožju Oljiske gore. Dobro pol ure bi utegnili porabiti za to pot.

Na sliki v letošnji marčevi številki Vrtca, na strani 38., se vidi za mogočnim oljičnim drevesom most čez potok Cedron. Čez ta most pelje cesta, ki se razdeli takoj pred mostom v tri panoge. Pod zidom na desno pelje pot v Betanijo in dalje v Jeriho; naravnost čez sredo obzidanega vrta Getzemani vodi na Oljisko goro; na levo pa pripelje po kakih sto korakih v kapelico dupline, kjer je Gospod potil krvavi pot. Ta kapelica je vsa pod zemljo; ima štiri oltarje — pri glavnem oltarju je pa na desni strani napis: „Tu je postal Njegov pot kot krvave kaplje, padajoče na zemljo.“ Prav na nasprotni, južni strani vrta Getzemani, za prav dober lučaj kamena, kažejo še zdaj veliko skalo, kjer naj bi bili spali trije apostoli, in kakih trideset korakov od te skale je v zidu stebriček, ki zaznamuje kraj, kjer je Juda izdal Gospoda. V vrtu je mnogo dišega cvetičja, cele seči rožmarina, med njimi pa stoji še osem starodavnih oljik, debelih, da imajo vsako po štirje junaki dovolj obseči. Sodijo, da so še iz prvih stoletij po Kristusu. Ko smo zamišljeni stopali po stezicah mimo postaj križevega pota, je mila pesem: Večerja zadnja je minula... zatopila naše duše v žalne spomine dogodkov tega vrta.

Ko je ujela sovražna drhal Jezusa in ga zvezala, ga je vlekla zopet nazaj gor na goro Sion, kjer sta imela svoje bivališče velika duhovnika Ana in Kajfa. Še zdaj so znani ti kraji Jezusove obsodbe, muke in zasramovanja. Ogledali smo si jih polni srčnega sočutja z bridkim trpljenjem svojega Odrešenika.

Žalne spomine nam res vzbuja gora Sion. Vendar je pa tudi kraj vesele tolažbe že zaradi ustanovitve presv. zakramenta in tudi zaradi Marijinega bivanja in njene blažene smrti.

Na tem mestu stoji zdaj veličastna in mogočna cerkev. Posvetili so jo lansko leto spomladi. Kraj, kjer stoji, je podaril nemškemu cesarju sultan sam, cesar ga je pa podaril nemškemu katoličanom, svojim podanikom. Cerkev ima veličastno kupolo, v kateri se v krogu bleste besede Marijinega hvalospeva: Moja duša poveličuje Gospoda, in moj duh se veseli v Bogu mojem Zveličarju.

Na to cerkev vežejo nas Slovence preveseli spomini. Tu namreč je opravil 11. septembra svojo prvo presv. daritev naš slovenski novomašnik Fr. Šmit, doma z Ribnega pri Bledu. O, kako milo se je glasila tu v obližju obednice zadnje večerje, kjer je Gospod postavil prve mašnike, ona vedno nova pesem novomašniška: „Novi mašnik, bod' pozdravljen, — od Boga si nam poslan, — za pastirja si postavljen, — si od Jezusa izbran.“ Po novi maši je slovesno donela po veličastni cerkvi slovenska zahvalna pesem, in popoldne slovenske pete litanije Matere božje, in za sklep ona od Vnebovzetja Marijinega: Moj duh iz telesa, z Marijo v nebesa povzdigni se ti...

Res rajske ure smo prebili na onem mestu, kjer je bivala Marija po vnebohodu Gospodovem; na kraju, kjer je njena brezmadežna duša zapustila deviško telo in se dvignila k svojemu Sinu na desnico Očetovo. Njeno truplo so pokopali v dolini Jozafat le nekoliko proč od votline, kjer je Jezus potil krvavi pot. Toda tudi njeno brezmadežno telo ni strohnelo v

zemlji, temveč je bilo kmalu po pokopu vzeto v nebesa. Na mestu njenega groba je cerkev, od katere je pa videti samo mogočen vhod, skozi katerega se dospe po širokem stopnišču z osemindesetimi stopnicami navzdol do groba Marijinega. Cerkev je zdaj v rokah grških razkolnikov.

Razen veselih spominov na gori Sion smo obudili pa tudi žalne, ko smo obiskali kraj Anove in Kajfove hiše. Tam je bil Zveličar k smrti obsojen, zaničevan in zasramovan. Ti sveti kraji so zdaj last Armencev, ki imajo tu svoja svetišča. Cerkvi Odrešenikovi je prizidana kapelica, ki stoji na mestu, kjer je prebil Kristus v ujetništvu noč od Velikega četrtega na Veliki petek.

Odtod so vodili vojaki v spremstvu pismarjev in farizejev Veliki petek Jezusa skozi vse mesto — skoro pol ure daleč — dol v grad „Antonija“ blizu templja, da ga postavijo pred Poncija Pilata na sodbo.

Cerkev Marijine smrti na Sijonu.

Na mestu gradu „Antonija“ je zdaj turška vojašnica. Tam smo videli turške vojake, revno oblečene in celo raztrgane. Sredi vojašnice je veliko dvorišče, kjer je obsodil Pilat Jezusa k smrti. Severno od tega dvorišča, čez cesto, so kraji pretresljivih spominov — namreč kraj Jezusovega bičanja, kjer stoji zdaj lična cerkvica, toda v prejšnjih časih je stal tu turški hlev. Čez cesto se spenja visok obok, raz katerega je pokazal Pilat Judom bičanega in s trnjem kronanega Zveličarja. Poleg tega oboka stoji prav lepa cerkev Ecce homo. Nad velikim oltarjem stoji kip Zveličarjev, kakor ga je Pilat pokazal ljudstvu, na starodavnem oboku, ki se vidi iz novega zidu.

To je cerkev Sionskih hčera. Ta red je ustanovil izpreobrnjeni Jud Ratisbone z naročilom, naj molijo te redovnice za izpreobrnjenje Judov. Zato pojo te sestre vsak dan pri sveti maši po povzdigovanju trikrat: „Oče, odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo.“ Kako genljive in pomenljive so te besede prav na onem kraju, kjer so kričali Judje: „Njegova kri naj pride nad nas in nad naše otroke!“

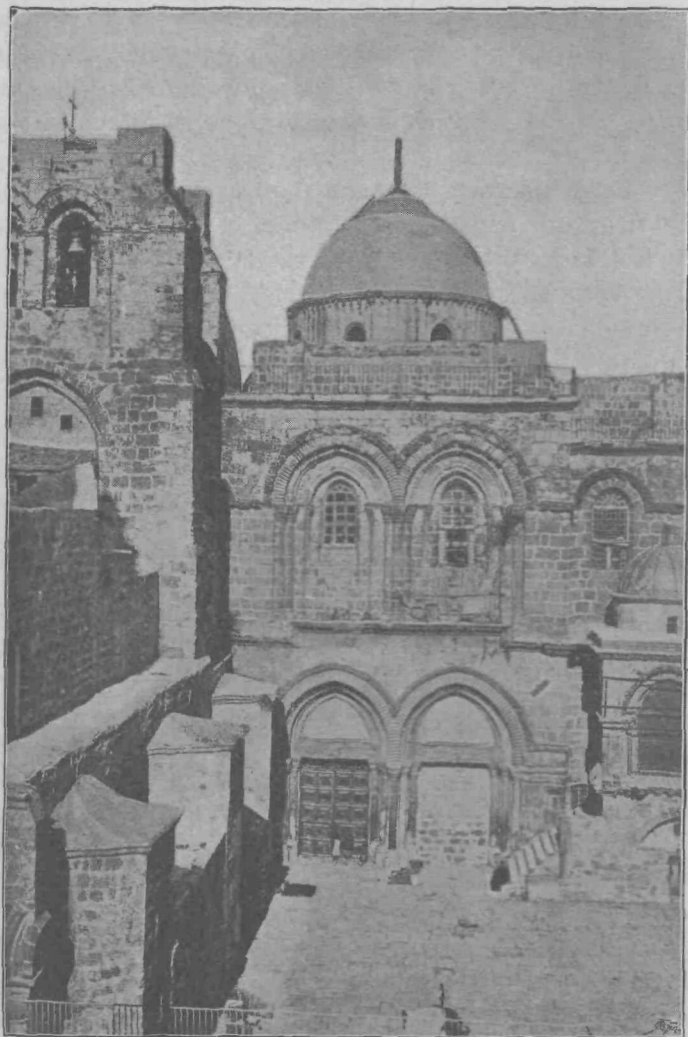
Ko so kopali temelj za to cerkev, samostan in za sirotišnico Sionskih hčera, so zadeli na prvotni tlak, po katerem so stopale Zveličarjeve noge Veliki petek. Ta tlak je zdaj skoro po vsej površini odkrit; semtertja se še poznajo zareze, nekake „špane“, znamenje, da so si rimski vojaki radi z igro preganjali dolgčas.

Bilo je v petek po Malem Šmarnu, ko smo v drugi skupini romarjev molili svetih križev pot na istem potu, koder je nosil Zveličar svoj križ za odrešenje človeštva. Najprej se je pri vsaki postaji razložilo, kaj se je tam zgodilo; potem smo opravili navadne molitve križevega pota in zapeli ono genljivo pesem križevega pota v slovenskem jeziku. V sredi vsega mestnega hrušča in trušča smo pobožno poklekovali v poulični prah, globoko zamišljeni v žalne spomine bridkih dogodkov na onih krajih. Postaje križevega pota so zaznamovane samo s križci na zidu.

Prva postaja križevega pota je na dvorišču gradu „Antonija“, druga nekoliko proti vzhodu. Od te pa pelje cesta proti zahodu najprej nekoliko navzgor, toda kmalu se nagne polagoma navzdol do tretje postaje. Tu pa krene pot proti jugu do pete postaje. Sredi med tretjo in peto postajo je četrta postaja. Pri peti postaji se obrne križev pot zopet proti zahodu in jo krene navzgor. Začetkom položna pot postaja vedno strmejša proti vrhu gore Kalvarije. Na kraju šeste postaje, kjer je podala Veronika Jezusu potni prt, stoji še zdaj hiša, ki je katoliška last. V njej je mala kapelica in prodajalna pobožnih spominkov. Sedma postaja je bila pri mesinih vratih. Seveda je zdaj mestno ozidje tu popolno podrto, in je tudi gora Kalvarija, ki je bila v Gospodovem času zunaj mesta, zdaj popolno zazidana. Zato tu nismo mogli iti več po potu križevega pota, temveč smo morali od osme postaje, ki je kakih petdeset korakov nad sedmo, precej daleč naokrog, da smo dospeli do devete postaje, ki je zaznamovana s stebričem pri vratih koptovskega samostana, že blizu vrha gore Kalvarije. Od tu smo morali zopet naokrog, da smo dospeli na mali trg pred cerkev božjega groba, kjer je zadnjih pet postaj križevega pota, Cerkev božjega groba ima poleg mogočnega stolpa dvojna vrata; desna so zazidana. S svetim strahom vstopimo v to največje svetišče naše vere. Ko bi nas moglo v globoki in spoštljivi pobožnosti kaj motiti, bi nas gotovo motili takoj pri vhodu na levi strani se nahajajoči turški varihi cerkve božjega groba. Oni so žalostna priča žalostne resnice, da so ti najsvetejši kraji v rokah in v oblasti Turkov. Oni imajo ključe do svetišč cerkve božjega groba, in brez njih ne moreš v cerkev in iz cerkve, kadar bi hotel. Pri slovesni službi božji Malega Šmarna dan, ki jo je opravil presvetli knezoškof ljubljanski na dragocenem, zlatem in srebrnem, z dragulji okrašenem, od našega cesarja darovanem

oltarju, sem videl kakih šest turških policajev, oboroženih in pokritih, kako so oblastno hodili okrog božjega groba. Imeli so v rokah mogočne, z debelimi krogli okovane palice, s katerimi so samozavestno tolkli ob tlak.

Prevzeti smo bili svetega spoštovanja do svetih krajev; zato nas vsa turška ošabnost ni prav nič motila v naši pobožnosti.

Cerkev božjega groba.

Na levi strani vhoda v cerkev božjega groba je vrh gore Kalvarije. Iz cerkve tja gor se dospe po osemnajstih, v skalo vsekanih stopnicah. Na vrhu je precejšen prostor, v sredi podprt z mogočnim stebrom. Takoj ko pridemo vrh stopnic, ugledamo na tleh iz marmorja sestavljeno zvezdo — kraj, kjer so Zveličarja oropali njegovih oblačil. Kakih osem korakov od tam — pri zidu — je pa oltar na mestu, kjer so pribili Zveličarja na križ; in

zopet toliko korakov na levo je mesto, kjer so Zveličarja povzdignili na križu. Vmes med tema svetima mestoma pa stoji oltarček žalostne Matere božje na kraju, kjer je stala Ona, ko je visel in umiral njen Sin na križu. Na krajih Jezusovega križanja in na oltarju žalostne Matere božje se opravlja daritev svete maše; kraj, kjer je bil Gospod na križu povišan, je pa v rokah razkolnikov, in se ondi ne mašuje, ker je Gospod sam tam opravil svojo krvavo daritev, kakor se tudi Veliki petek — kot spominski dan Gospodove krvave daritve — nikjer ne obhaja prava sveta maša.

Nasproti vhodu v cerkev božjega groba je na tleh lepo okrašen kamen, na katerega so — glasom izročila — položili Jezusovo truplo, ko so ga sneli s križa in mazilili. Mimo tega kamena nas vodi pot s Kalvarije k božjemu grobu. Ako gremo s Kalvarije po drugih, prvim nasprotnih stopnicah, imamo do božjega groba blizu petdeset korakov. Božji grob stoji kot precejšnja kapela popolno prosto, na sredi pod veličastno kupolo.

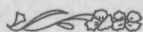
Pred kapelo božjega groba stoji ob obeh straneh vhoda po več ogromnih svečnikov z orjaškimi svečami, ki so last raznih verstev. Sicer pa gori še na stotine svetilnic z olivnim oljem v tej cerkvi. Ko vstopimo v kapelo božjega groba, pridemo najprej v prvi del, takozvano angelsko kapelo, kjer so videle pobožne žene dva angela na Velikonočno nedeljo. Sredi tega prostora stoji čez meter visok stebriček, narejen iz kamena, ki je pokrival grob Gospodov. Od tu vodijo dalje v pravi grob Gospodov dober meter visoka vrata, da se mora vsakdo globoko skloniti, ako hoče priti do groba. Tu notri je ob desni strani z marmorno ploščo pokrit prostor, kjer je počivalo mrtvo truplo Gospodovo in je tretji dan veličastno vstalo od mrtvih. Nad to ploščo se priredi še druga, na kateri katoliški duhovniki opravljajo presveto daritev na tem kraju. Pa ne samo katoličani imajo pravico do tega najsvetejšega kraja, temveč tudi razkolniki, grški, ruski in armenski. Razkolni Kopti imajo pa svojo kapelico, prislonjeno zunaj na koncu kapele božjega groba.

Ker imajo razna verstva svoje pravice do cerkve božjega groba, je ta cerkev najbolj zanemarjena, ker je drug drugemu ne puste popraviti in olepšati.

Nasproti vhodu v kapelo božjega groba je vhod v stolnico razkolnih Grkov, pod drugo nekoliko manjšo kupolo cerkve božjega groba. Okrog te stolnice je širok hodnik, iz katerega drži ravno za velikim oltarjem navzdol devetindvajset stopnic v cerkev sv. Helene. Na desni strani velikega oltarja te cerkve pelje še trinajst stopnic navzdol, na kraj, kjer je izkopala sveta Helena tri križe. Oltar v tej kapelici je dar nesrečnega cesarja Maksimilijana, brata našega cesarja.

Ravno pod krajem, kjer je bil povzdignjen Jezus na križ, je Adamova kapelica, kamor sega od vrha gore Kalvarije skalna razpoka, ki se je napravila ob potresu ob smrti Jezusovi. Po pobožni pripovedki je bila Adamova glava pokopana na mestu, kjer je stal križ Gospodov, da je tekla njegova odrešilna kri na glavo Adamu, ki je provzročil prokletstvo človeškega rodu. Tudi mesto, kjer se je prikazal Zveličar Mariji Magdaleni,

je označeno z njenim oltarjem; kraj, kjer se je prikazal svoji Materi, je zdaj kapela presvetega Rešnjega Telesa, v kateri je shranjen tudi en kos stebra, ob katerem je bil bičan naš Gospod. Za oltarjem te kapele je frančiškanska zakristija, skoz katero se pride v samostan, kjer so nam kazali v mali obednici kamenito ploščo z napisom, da je tam notri dvakrat obedoval med ubogimi menihi naš cesar Franc Jožef I., ko je leta 1869. kot romar obiskal sv. kraje v Jeruzalemu.

Iz mojih detinskih dni.

Pripoveduje Anton Antonov.

(Dalje.)

3. Dogodljaji v predvelikonočnem času.

Božični prazniki so bili suhi in mrzli dnevi. Zato smo morali ostati v hiši ter si kratiti čas z majhnimi igrami. Ali pa je nam pripovedovala babica pravljice in basni.

Takoj po Novem letu pa je jelo snežiti, da se je kar kadilo. In morali smo spet ostajati okoli peči, ali pa skakati po sobi, ki ni nikakor zadoščala naši brezskrbni mladostni razposajenosti.

Ko se je pa ugnal sneg, nismo hoteli biti več v sobi. Zvabilo nas je kepanje in drsanje na prosto. Seveda se jaz nisem mogel kdovekako vztrajno kepati, ker sem bil še premlad. Pa toliko me je vendar bilo, da me je lahko nakepal Francek ali Minka ali Pepček. Navadno je bil konec vsakega takega kepanja prav velik jok in cel klobuk debelih solz. Slavki se seveda nisem dal okepati. Enkrat se je bila drznila zagnati mi v hrbet kepo, ki ji jo je naredil Francek. Ali menite, da sem jokal? Ne, ker me je bilo sram. Pač pa sem se maščeval nad njo radi te velike predrznosti. Da, zares, hudo sem se maščeval. Ko me je še ščemelo na hrbtu, zdirjam za Slavko, jo dohitim, jo prevrnem v južni sneg in popolnoma zakopljem vanj. Ne vem, če bi se bila revica izkopala iz tega sneženega groba, da ni prihitel atej in jo tako rešil mrzle smrti.

Nič mi ni bilo hudo za Slavko tedaj, ker sem bil toliko jezen, kolikor sem bil velik. Slavka me ni več pogledala tisti dan. Drugi dan sva pa že pozabila dogodek prejšnjega dne; toda Slavka me ni nikdar več potem kepala.

Še bolj kakor kepanje pa sem ljubil drsanje na naši vaški luži. Velika je ta naša luža, in iz naše hiše se prav natanko vidi nanjo. In samo gledati, kako se drsajo dečki in deklice, ni tako prijetno, kakor se pa sam drsati.

Oh, ko bi vendar smel tudi jaz na lužo! Kako je to lepo, ko se zaženeš, potem te pa kar samo nese po dolgi drski. In Francek, Minka in Pepček imajo svojo drsko prav pod našim oknom, samo cesta je vmes! In jaz ne smem nanjo! Babica, mamica in atej so mi prepovedali. Pa bi vendar bilo to tako lepo! Enkrat pa vendar poizkusim! Aha, Minka se je prevrnila! Vsi se ji smejejo. Prav je, jaz se pa še prevračati ne smem na ledu. Pa bi vendar šel!

Tako sem premišljeval nekega četrtna, ko sem gledal zkoz okno na lužo.

ln izkušnjava je bila močnejša kakor stroga atejeva prepoved. Živahno življenje na ledu me je vabilo in vleklo z velikansko silo vun med nje — med mlade drsalce in drsalke. Tiho, tihotapsko sem se izgubil iz gorke sobe v hladno ali vendar tolikanj vabljivo zimo. Veselo in brezskrbno se pridružim svojima bratcema in sestrici, ki so me sprejeli z velikanskim krikom in vikom. Francek in Minka me primeta vsak za eno roko; jaz pa počenem, in šlo je kakor blisk, naravnost v „škavbo“, ki je bila na konci naše drske.

Skoraj da nismo šli vsi trije vanjo. Ali sreča je tako hotela, da sem se jaz zmočil prav do pasu; Francek pa samo eno nogo. Minka je pa ostala popolnoma suha.

Francek in Minka sta mislila: kaj bo pa zdaj? Jaz pa sem kričal, da je nas obstopila cela otročjad. Pepček si ni mnogo pomišljal. Stekel je v hišo in povedal vse ateju in mami. Medtem pa so me že prinesli na peč ter mi slekli mokro obleko.

Za to svojo nepokornost in neposlušnost sem zares mnogo prestal. Prehladil sem se in skoroda nevarno zbolel. Teden dni sem ostal na bolniški postelji. O, ko bi vi vedeli, kako so mi vsi stregli in se bali zame! Atej je prišel večkrat k moji postelji ter me vprašal, kaj me boli. Mamica mi je vsako uro kuhala gorkega čaja; babica pa se kar ločiti ni mogla od moje posteljice. O, in moja bratca in moji sestrici! Kako so hodili tiho po sobi! Nikdar se niso sprli in zlasali. Žalostni so bili zares vsi moji domači.

Šele sedaj razumem, kako radi so me imeli vsi in kako so se bali zame. Kaj bi bilo, če bi me bil poklical Bog k sebi?! Žalost bi se bila naselila v našo hišo, in babica bi bila umrla od žalosti.

Pa me je bilo tudi zares hudo prijelo. Imel sem kakor svinec težko glavo, sopsti nisem mogel, kašelj me je davil, da je bila groza! Ali moja, po različnih nezgodah že precej utrjena narava je premagala tudi to davico. Čez teden dni po tisti zimski kopeli sem že zapustil bolniško postelj. In teden pozneje sem bil že zopet stari porednež in prejšnji razposajenček. Če sem potem spet napravil kaj nerodnega, mi je vselej atej rekel: „Kopriva ne pozebe.“

Tako so se vrstili predpustni dnevi drug za drugim. Pa prišel je tudi tisti dan pred pustnim torkom. To vam je bil direndaj po vasi in po hišah. Na pust so se nam obetale „maškare“. Saj je pobirala „ta grbasta“ jajca po hišah. Pri nas je namreč taka navada. In kako smo se bali tiste „grbe“. Radi smo jo videli, ali bali smo se je, da se je vse poskrilo, preden je ona prišla v hišo. Natanko smo pazili, kam gre zdaj in kam se obrne potem. Čudovit strah smo imeli pred njo.

Na večer tistega dne se ni upal nihče izmed nas iti v vežo, kaj šele pred hišo. Vsi smo mislili, da pride „grba“.

Na pustni torek so bile „maškare“ v naši vasi. Fantje so se napravili v same vojake, in jaz sem mislil, da so to zares pravi vojaki z Dunaja. Imel sem jih za same generale. Pa zakaj? Francek je nam pripovedoval že prej, da imajo generali rdeče hlače in velike čelade na glavi. In ravno taki

so bili ti pustni vojaki. Posebno mi je ugajal tisti general, ki je jahal konja pred drugimi generali. Zares je bil lep, ves v samem škrlatu! Ko bi bil jaz tak-le general?! Klobuk z novim peresom bi dal za enega takega generala. Da, klobuk in pero, ki je bilo za njim, bi bil dal, dasi sem imel svoj klobuk za najdražjo reč na svetu. Tako so mi zmedli ti generali glavo.

Mama je za tisti dan napravila „želodec“. Tega sem se tako najedel, da me je teden dni bolel moj želodček. Tako sem lahko rekel, da me je pust pobodel. Tudi Francka, Minko, Pepčka in Slavko je pust prav pošteno nabunkal. Vsi smo bili bolni.

A prebili smo želodčno bolezen in spet smo bili prejšnji.

Že v mladem postu so zapihali južni vetrovi ter pregnali osorni in brezobzirni mraz čez hribe od nas. Jel se je tajati sneg, in jaz sem smel biti vendar nekaj ur na prostem.

Po celi naši vasi se je tedaj razvilo pestro življenje. Vsa mladež je silila vun na prosto, da se še nekoliko poigra s tajajočim se snegom. Nekateri so se kepali, drugi delali snežene može; mi pa, namreč Francek, Minka, Pepček, Slavka in jaz smo zidali velik predor na našem vrtu. Delovodja nam je bil seveda Francek. Jaz sem veliko več gledal, kakor pa delal. A vendar sem imel mnogo opravila. Končno je bil predor skozi velik snežen hrib izgotovljen. Ponosno smo zrl na to imenitno zgradbo lastnih rok in lastnega uma. Francek je prvi stopil na vrh hriba ter zapičil vanj veliko brezovo metlo, na kateri je plapolala slavnostna zastava — star mamin predpasnik. Minka ga je bila prinesla iz hiše. Veliko je bilo naše veselje, a še večji naš ponos, in smo mu dali tudi duška s svojimi živio-klici. Ti naši veseli glasovi pa so privabili mnogo mladih sosedov. Vsakdo je hotel poizkusiti moč predorovega obočja. Zato se je plezalo na sneženi vršac, s katerega se je vila zmagoslavna zastava — mamin predpasnik na brezovi metli.

Francek pa je medtem pripeljal moj mali voziček iz hiše. Hotel je dokazati in prepričati došle sosed in sosedkinje, da smo popolnoma uverjeni o gotovosti predorove moči.

„Tonček, sedi na voziček!“ mi veli Francek s poveljniškim glasom. „Vi vsi drugi pa pojdite na hrib k zastavi!“

Ko se je zgodilo vse po njegovem ukazu, me zapelje na vozičku v predor.

Ker pa niso bili oni na hribu mirni, ampak so se prerivali in skakali, se je zgodilo, kar se je moralo zgoditi.

Nosilna moč našega predora se je upognila veliki teži naših obiskovalcev, in nastala je živa kopica, katere pezo sva midva s Franckom zelo občutila. Lahko bi se bila zgodila velika nesreča z menoj. Francek se je namreč srečno izkopal in izmotovilil iz tega neprijetnega položaja. Tudi voziček je bil kmalu nepoškodovan na svetlem. Ali meni je šla že zelo trda. Kajti mislite si, koliko nog je gomizelo po meni, in potem vmes pa še ta sneg! Skoraj bi se bil zadušil. Pa Franckov strah in njegova bratska skrb zame me je rešila smrti.

„Tonček se zaduši, hitite odkopavat sneg,“ sem ga komaj čul klicati pod hladno sneženo odejo. In v nekaj trenutkih sem že lahko mahal z rokami in kobacal z nogami. Seveda sem pri njihovem odkopavanju občutil marsikateri sunek v svoj hrbet in na glavo; a strmite, ljudje božji, prav nič nisem jokal, prav nič nisem prelival solz in tudi ne svoje mlade krvi.

Take in enake muke sem še večkrat pretrpel tisti postni čas.

Pa dnevi so hitro potekali, bežali so drug za drugim tja nekam v deveto deželo. Snega je bilo tudi čimdalje manj; topli južni vetrovi so ga odnašali z dnevi vred kdovekam — menda tudi tja nekam v deveto deželo.

Na solnčnih krajih so se že prikazovale temne maroge, ki so bile vsak dan bolj posute z zlatimi trobenticami. Vmes pa so se jim klanjali beli zvončki. Pomlad se je nam obetala.

Atej je bil že popravil vse poljsko orodje, in mama je obrezavala krompir za sajo.

Solnce pa je zvabilo nas otroke v naročje matere narave. Tam smo trgali cvetice, piskali na trobentice in vabili s piskom ljubko pomlad v deželo. Zares krasni so bili in solnčni tisti dnovi!

In ravno o tem lepem solnčnem času je obhajala moja mamica svoj god. Res, vsi smo se veselili tega lepega dneva, še celo veliko zlatorumeno solnce.

Pa je prišel tisti dan, dan maminega godu. Babica nam je povedala vsem petim natanko, kako se imamo vesti pri čestitanju. Vsakega je posebej naučila, kako naj pove svoje čestitke. Jaz sem ji že teden dni prej obljubil, da bom vse tako storil in govoril, kakor me je naučila.

Vsakemu je tudi naročila, kaj naj podari mamici za god. Bile so to prav malenkostne stvari. Meni je povedala babica, da ji izročim šest lepih in debelih jabolk za vezilo. Sicer se mi je zdelo zelo hudo, da bom moral dati mamici tista zapeljiva jabolka; a na prigovarjanje vseh sem se vdal ter obljubil, da jih ji izročim.

Zjutraj tistega godovnega dne nas je zvrstila babica po starosti. Prvi je bil Francek, potem Minka, za njo Pepček, potem Slavka in nazadnje naj bi bil jaz čestital mamici za god in ji dal v vezilo košarico s tistimi šestimi jabolki.

Francek je zelo lepo govoril, za njim pa ostali trije. Seveda ni mene prav nič zanimalo, kako drugi čestitajo mamici. Mene je gledalo le tistih šest jabolk iz košarice in jaz nje.

Zakaj niso moja?! In kar šest jih je! Ko bi bila vsa moja?! Ne, samo pet da bi jih bilo, pa tudi štiri bi mi zadostovala. Saj bi mi bila tudi tri všeč, in mamica bi dobila tudi tri. Zakaj jih mora vseh šest?! Babica me nima nič rada. Hud sem nanjo! No, pa tudi dveh bi se ne branil. In Slavka bi ne dobila nič. Ogrizek bi ji dal in pa pecelj. Eno bi mi pa vendar prisodila babica. Ali nobenega, to je strašno in krivično! Nič več je ne maram. Pa eno vendar lahko poizkusim. Seveda ga lahko!

Komaj sem si to mislil, se je že iztegnila moja ročica v košarico, in kmalu so se zapičili moji ostri zobki v nebeško dobro jabolko.

Ker sem se bal, da me kdo ne zapazi, sem hitel grizti v jabolko, samo da ga prej spravim v varno zavetje v sladkosnedi želodček. Nihče me ni opazil. Ko pa sem imel vsa usta polna, je že prišla name vrsta, da čestitam mamici za god ter ji dam svoje vezilo.

Ali, kako bom govoril, ko sem imel polna usta, in kako ji izročil vezilo, ker ni vseh šest jabolk več v košarici.

Bratca in sestrice so se mi smejali, mamica tudi. Toda babica je bila zelo huda name. Pa nič se ni dalo pomagati. Jabolko je bilo že v mojih ustih, in govoriti nisem mogel. In če bi tudi ne bil imel polnih ust, bi najbrže tudi ne bil povedal tistega, kar me je naučila babica.

Mamica je vsakega poljubila po končani čestitki. Mene je tudi, dasi ji še celega vezila nisem privoščil. Podarila mi je tudi še ostalih pet jabolk, s čimer se mi je še bolj prikupila.

Tisti dan se mi ni nič kaj posebnega pripetilo. Prostejši smo bili kakor drugače, a ni nam bilo dosti do tega. Nihče izmed nas ni hotel niti z najmanjšo neposlušnostjo užaliti mamice — to jo je tako veselilo! Saj je videla, da jo ljubi pet mladih src, ki se kar kosajo v večji ljubezni.

Minil je materin god, minilo je še nekaj dni, in bližala se je že Velika noč.

Toda, dragi moji, v naši hiši se je tisto malce dni pred Veliko nočjo naselila žalost. Zbolela nam je naša dobra babica in teden pred Veliko soboto je izdihnila svojo blago in čisto dušo.

Izpremenil se je ...

Vlak je prisopihal.

Ženica, ki je čakala na klopi v čakalnici, se je vzdignila in šla pogledat prišlece. Cela vrsta jih je izstopilo. Ženica je pazno pogledala vsakega, toda kogar je čakala, tega ni bilo: namreč njenega sina Tončka. Ozrla se je mamka na desno, na levo, proti vlaku, a ni ga bilo od nikoder.

„Saj mi je vendar pisal pred kratkim, da se pripelje danes. Ali ga čakam zaman? O ne, saj se je moj Tonček vedno najbolj veselil teh lepih velikonočnih počitnic! Tudi gospod župnik ga željno pričakujejo. Mnogo jim je pomagal še pri lanskih velikonočnih opravilih. Stregel jim je pri sveti maši in pel z njimi vigilije. O, kako mi je ugajal njegov glas, da, skoraj bolj kot gospodov. Gotovo ga bom slišala tudi letos. Mnogo več že zna kakor lani, saj je že v peti latinski. To je pa že nekaj!“

Ko je ženica o tem razmišljala, so izginili polagoma prišleci s kolo-dvora. Le tuptam je bilo videti kakega železniškega izprevodnika. Že se je nekoliko premaknil vlak dalje, ko je izstopil iz voza mladi študent — Tonče.

Mati mu je šla z veseljem naproti ter mu krepko stisnila roko. Toda Tončetov pozdrav ni bil tako gorak kakor prejšnjekrati. Ves drugačen je bil, nekako mrzel in prisiljen . . .

Molče sta zapustila mati in sin kolodvor. Na potu proti domu izpregovori mati: „Že sem bila v skrbeh, da ne prideš, da si zbolel; sedaj sem pa vesela, ko te vidim zdravega. Še gospod župnik bi bili žalostni, ko bi te ne videli te lepe praznike v cerkvi!“

„E, kaj meni za župnika; saj ni on sam; saj so v mestu še višji gospodje in . . .!“

Osupnila je mati ob teh besedah.

„Ne govori tako, Tonče! Zameriš se gospodu župniku. Kdo te je poslal v mestne šole, kdo je skrbel zate o počitnicah — pomisli, kdo ti je stisnil pri odhodu v mesto marsikako kronico v roko? Ali niso gospod župnik za menoj tvoj največji dobrotnik?“

Molče je povetil Tonče glavo, nekoliko zardel, a ni odgovoril besedice na to. Šla sta z materjo dalje. Mimo cerkve se je mati pobožno pokrižala in poklonila; Tonče pa ni vzel niti klobuka z glave . . .

Pobožni materi je seglo to do srca. Pa še bolj jo je zbolelo, ko njen sin ni hotel iti pozdravit gospoda župnika. „Sedaj ne grem; morda pojdem pozneje v župnišče,“ se je izgovarjal Tonče.

Ko sta dospela z materjo v domačo kočo, se je spomnila mati, s kakim veseljem ga je privedla domov drugekrati, in lice sta ji oblili dve solzi . . .

„Moj Tonče se je izpremenil . . . Oh, kako dobra duša je bil poprej; s kako otroško ljubeznijo se je vedel do mene in do gospoda župnika! Sedaj pa je napram obema tako mrzel . . . pa tudi brezbožen je, ker se niti mimo cerkve gredoč ne odkrije! Gotovo je zašel v slabo tovarišijo, med brezbožne zapeljivce, ki so ga tako pokvarili. Pa tudi pohujšljive knjige je gotovo čital.“

Drugi dan je šla mati h gospodu župniku in potožila, kakšen je postal njen sinko. Gospod župnik jo je potolažil in rekel, da se morda Tonče še pboljša.

„Dal to ljubeznivi Bog! Z Bogom, gospod župnik.“

Posijala je Velika noč. Na vse zgodaj se je zbudila Tončkova mati in se napravila v cerkev k vstajenju. Poklicala je tudi Tončka. Toda ta se ni brigal za materine besede. Rekel je, da ne gre k maši in da je ne potrebuje . . .

Mater se loti neizmerna srčna bol . . . S solzami v očeh zapre kočina vrata in gre brez Tončka k svetemu opravilu.

„Oh, kam je zašel moj sinko! Še na tak imeniten praznik ne gre k maši! Postal je cel brezverec. Res, velika izpremema! Bog se ga usmili!“

Težka je bila pot ubogi vdovici proti cerkvi brez Tončka, ko jo je spremljal prejšnja leta s tako otroško ljubeznijo . . .

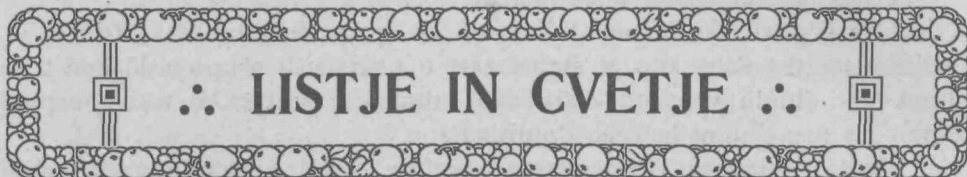
Ko je stopila v cerkev, so se ji zablestele solze v očeh. Najprej je stopila pred Zveličarja, ki je današnji dan vstal! . . . Solze so ji polile lice . . . Pobožno je pokleknila, sklenila svoje koščene roke, vzdignila oči proti

grobu, in iz njenih ust se je vzdigovala molitev k Onemu, ki preobrača zapeljane grešnike, vroča molitev . . .

„Gospod, ki si danes vstal, stori, da vstane tudi moj sinko! Izpremenil se je . . . zapeljan je! Ti mu pa daj moč, da se odslej izogne slabi tovarišiji; vodi ga, odpusti mu, razsvetluj ga, da srečno dosepe do cilja . . .“

Vsemogočni je uslišal materine molitve in vzdihel. Tonček se je popboljšal; postal je ves prenovljen, kakor je bil nekdanj. Začel je spet ljubiti po otročje svojo mamico, in oba sta bila zadovoljna in vesela še nekatere počitnice v domači koči . . .

Mojmir Ljubivoj.

∴ LISTJE IN CVETJE ∴

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Čakati.

Čakati je mučno. Čakati je dolgočasno. *(To naj bi dobro in večkrat premislili oni, kateri so vzrok brezuspešnega čakanja, ker niso točni v svojih obljubah.)*

Kdor čaka, dočaka. *(Kdor zna dovolj dolgo in potrpežljivo čakati, se mu končno vse posreči. S preneglostjo pa se večkrat ponesrečijo najboljše nakane.)*

Kdor zna čakati, se mu žito zmelje in pogaja speče.

Čakati moramo, dokler Bog hoče. *(Edino pravo in izdatno tolažilo.)*

Reki: Čakali smo te vsak z eno roko. *(Tako se reče onemu, ki je prepozno prišel k obedu.)*

Čaka, da mu bodo pečeni golobi v usta leteli. *(Očitek lenuhu.)*

Počakaj, saj je še oni čakal, ki je padel s češnje. *(Šaljiv opomin takemu, ki nestrpnost čaka.)*

Rešitev naloge v št. 3.

Naročajte, priporočajte, čitajte Vrtec!

Prav so rešili: Kumar Rudolf, dijak v Spodnji Šiški; Ogrin Ang., učenka V. razr. v Ljubljani; Senčar Alojzija, Donža Marija, Kosi Rozalija, Hanžekovič Mar., Kegl Ant., Pečuh Ant. Kralj Leopoldina, učenke V. razr. pri Sv. Križu na Murskem polju; Šušteršič Anton, učenec IV. razr., Štepič Angelca, Sepaher Mici, Drganc Anica, Srebotnjak Mimi, učenke v Rudolfovem; Kroflič Zdravko, dijak v Ljubljani; Hlade Marija, Habit Alojzija, Muhr Marija, učenke III. razr. pri Sv. Juriju ob Pesnici; Sta-

nonik Aleš, učenec III. razr. v Ljubljani; Pirc Jožef, Radič Janko, učenca v Velikem Trnu; Kračun Anica in Bogatin Marija, učenki IV. razr. v Zrečah; Makar Ljubica, Čebular Mici, Dužnik Karla, učenki meščanske šole v Škofji Loki; Hribar Rado, učenec IV. razr. na c. kr. vadih v Ljubljani; Kramar Anton, mizar v Mateni pri Igu; Pikon Nežika, učenka na Blejski Dobravi; Paulič Franc, Perme Martin, Pavšek Ivan, Ažber Franc, učenci VI. razr. v Trbovlje-Vodah; Berčon Meri, učenka Lichtenturničnega zavoda v Ljubljani; Umek Janez, Čuden Milka, Kovač Marijana, Ogrin Ivanka, Verbič Marijana, učenci in učenke v Ligojni; Albert Hedviga, učenka V. razr. pri čast uršulinkah v Ljubljani; Pustišek Mihael, davkarski sluga v Kozjem; Rožnik Viktor, učenec V. razr. na Viču; Gerdina Tončka, učenka VIII. razr. v Ljubljani.

Odgovor na šaljivo vprašanje v št. 3.

Mrliču ne ukazujejo zvoniti (marveč cerkveniku); grobarji stojé pokopujejo in zagrebejo mrliča samega (brez vsakega drugega).

Prav so rešili: Vrtnjak Vekoslav, Marija, Matija, Jernej in Anton, Mlinarič Frančiška in Bratina Terezija v Križevcih; Kramar Anton, mizar v Mateni pri Igu; Mavser Jakob, Sedej Karel, Ogrin Anton, Umek Franc, Janez in Marijana, Čuden Milka, Brezovšček Ana, Kovač Marijana, Ogrin Ivanka, Verbič Marijana, učenci v Ligojni; Pustišek Mihael, davkarski sluga v Kozjem; Topolnik Martin, Novak Matija in Fran, Senčar Alojzij, Magdič Ignacij, učenci pri Sv. Križu na Murskem polju; Gerdina Tončka, učenka VIII. razr. v Ljubljani.

„Vrtec“ izhaja 1. dné vsakega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravnništvo Sv. Petra cesta št. 78 v Ljubljani.

Izdaje društvo „Pripravniki dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.